Hallituksen vuosikertomuksen uudistaminen

Heikki Pursiainen, VTT, tutkimusjohtaja

Tiivistelmä

Suositukset raportoinnin uudistamiseksi

1. Keskityttävä politiikkavaikutuksiin, ei tehtyihin toimenpiteisiin.
2. Raportoitava harvemmista asioista paremmin.
3. Kustannus-hyötyanalyysi tuotava mukaan raportointiin.
4. Lukijalle on annettava mahdollisuus lisätiedon hankintaan.
5. Riippumattomia asiantuntijoita otettava mukaan raportointiin.

Vaikutuksia, ei toimenpideluetteloita

- Nykyisessä vuosikertomuksessa pääasiassa luetteloidaan hallituksen toimenpiteitä ja käytettyjä resursseja.
- Huomiota pitäisi tämän asemesta kiinnittää seuraaviin asioihin:
  1. Voidaanko parhaan tutkimustiedon perusteella uskoa, että toimenpiteet todella aikaansaavat toivottuja vaikutuksia?
  2. Kuinka toimenpiteiden vaikutusta voidaan luotettavasti mitata?
  3. Mitä, jos mitään, näyttöä on siitä, että toivottuja vaikutuksia on ollut?

Esimerkkejä 2014 vuosikertomuksessa

- Harmaan talouden torjunta:
  - Luetellaan tarkastuksia ym. hallintotoimenpiteitä.
  - Luetellaan käytettyjä resursseja.
  - Täysin epäselvää, millaisia taloudellisia hyötyjä odotetaan saatavan.
  - Täysin epäselvää, mihin käsitys toimenpiteiden tehosta perustuu tai mittauksesta.
  - Ei mainintaa tutkimustiedosta, erityisesti siitä, että tutkimuksen perusteella arviot harmaan talouden koosta vääriä ja toimenpiteiden teho täysin kyseenalaista.
  - Raportointi ei siis palvele kenenkään tietotarpeita.

Esimerkkejä 2014 vuosikertomuksessa

- Työttömyyden torjunta:
  - Luetellaan epämääräisiä toimenpiteitä: nuorison aktivointi, työelämän laatuun panostaminen.
  - Samoin luetellaan löyhästi asiaan liittyviä tilastotietoja.
  - Mitään ei sanota siitä, minkäsuuruisia työllisyysvaikutuksia tavoitellaan.
  - Ei edes yritetä osoittaa syy-seuraussuhteita tilastomuutosten ja politiikan välillä.
  - Ei viittauksia tutkimukseen, joka tukisi politiikkavaikutusten olemassaoloa
- Huomattavasti täsmällisempää raportointia tarvitaan.
  - Kuvattava tavoitteet selkeästi, mieluiten kvantitatiiviseti.
  - Muotoiltava järkevä teoria siitä, että tavoitteisiin voidaan vaikuttaa valitulla politiikalla.
  - Väitteet onnistumisista tulisi perustella uskottavasti.

Vähemmän, parempaa raportointia

- Nykyinen raportti on pitkä ja näennäisesti kattava.
  - Tietosisältö kuitenkin vähäinen.
- Joka vuosi ei pitäisi raportoida kaikesta.
  - Vain merkittävimmät muutokset, onnistumiset ja epäonnistumiset.
- Raportoitava vähemmistä asioista, mutta tarkemmin.
  - Viitaten tutkimustietoon, tilastotietoon ym.
  - Mukana riippumattomien asiantuntijoiden panosta.
- Esimerkiksi 2014 raportissa täysin epäinformatiivisia kohtia
  - Vaikkapa koulutuksen uudistamista koskeva kohta.

Kustannus-hyötyanalyysi

- Järkevän politiikka-arvioinnin perusta on kustannus-hyötyanalyysi.
  - Ajatus yksinkertainen:
  - Politiikkatoimenpide on järkevä vain, jos sen aikaansaama hyvinvoinnin lisäys (hyöty) ylittää sen kustannukset.
  - Yleisesti tiedeyhteisössä hyväksytty arviointiperiaate.
- Nykyisessä raportoinnissa tätä näkökulmaa ei ole.
  - Näennäisestä itsestäänselvyydestään huolimatta KHA-näkökulma parantaisi raportointia.
  - Mahdollistaa paitsi toimenpiteiden tehokkuuden myös itse tavoitteiden järkevyyden arvioinnin.

Esimerkki 2014 vuosikertomuksesta

- Vuosikertomuksessa 2014 esitetään useita elinkeinorakenteen ”monipuolistamistoimenpiteitä”,
  - Biotalouden rahoittaminen
  - Valtion riskirahoitus yrityksille
  - Uudistava teollisuus -sijoitusohjelma
  - Team Finland -toiminta,
- Kaikki ovat sellaisia, joiden hyvinvointivaikutukset ovat yleisen taloustieteellisen tietämyksen valossa vähintäänkin epäilyttäviä (lähteitä tekstissä).
  - Näiden ja monien muidenkin raportoitujen politiikkatoimien perustelu kustannus-hyötynäkökulmasta olisi ollut hyvin valaisevaa.

Linkkejä lisätietoon

- Vuosikertomus voi sisältää vain hyvin rajatun määrän tietoa.
- Mutta mikään ei estä linkittämästä raporttiin muista lähteistä saatavaa relevanttia tietoa.
  - Tutkimus- ja tilastotietoa, oppikirjoja, opiskelumateriaaleja.
  - Mediaraportteja, verkkoaineistoja.
- Nämä on saatavissa lukijoiden ulottuville sähköisesti yhdellä napinpainalluksella.
  - Tämä antaa lisätietoa ja helpottaa raportoinnin uskottavuuden arviointia.
  - Antaa lisätietoa siitä, millaiseen tietoon ja tutkimukseen päätöksenteko on perustunut.
  - Mahdollistaa vuorovaikutuksen raportoinnin kohteiden kanssa.

Riippumattomat asiantuntijat

- Hallituksen väitteitä toiminnan tuloksellisuudesta pitäisi pystyä arvioimaan riippumattoman tiedon näkökulmasta.
  - Kaikki aiemmin esitetyt ehdotukset liittyvät tähän.
- Suoraviivainen tapa toteuttaa tämä on ottaa riippumattomia asiantuntijoita mukaan raportointiprosessiin.
  - Jos raportointikohteita vähennetään, kuten olisi järkevää, on mahdollista pyytää lyhyitä (tai miksei pitkiä) asiantuntijalausuntoja eri toimenpiteistä..
  - Yksinkertaisimmillaan tämä voisi olla sitä, että riippumaton ekonomisti kertoo pitääkö hallituksen väitteitä toimintansa tuloksellisuudesta uskottavina tutkimustiedon valossa.
  - Tai ovatko hallituksen tavoitteet järkeviä kustannus-hyötymielessä.
- Monet vuosikertomusten väitteistä olisi väistämättä kyseenalaistettu jo tällaisessa prosessissa.